

ЕФЕКТИВНІСТЬ СПРИЯННЯ ГІДНІЙ ПРАЦІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Познанська І. В.

*доктор економічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач кафедри управління персоналом і економіки праці
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

Пужанський І. М.

*аспірант кафедри управління персоналом і економіки праці
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

Трансформація соціально-економічного простору України в умовах повномасштабної війни зумовлює переосмислення фундаментальних засад концепції гідної праці, яка виходить за межі суто правового стандарту чи загальної соціальної декларації, перетворюючись на ключовий механізм забезпечення національної резильєнтності та збереження людського капіталу [1]. Сутність гідної праці в кризових умовах полягає у забезпеченні кожної людини продуктивною зайнятістю в середовищі, де економічна ефективність гармонійно поєднується з людською гідністю, свободою та безпекою [2].

Сучасна система сприяння гідній праці стикається з появами «екстремальних умов праці», де базовий стандарт безпеки нівелюється через безпосередню загрозу життю працівників. Поряд із цим спостерігається руйнація промислового потенціалу, вимушена релокація інтелектуального капіталу та зростання неформальної зайнятості як стратегії виживання. За таких обставин державні стратегії мають базуватися на інклюзивності та адаптивності, охоплюючи легітимізацію гнучких форм зайнятості, цифровізацію трудових відносин та посилення тристороннього соціального діалогу для досягнення суспільного консенсусу.

Особливого значення набуває розвиток соціального діалогу як єдиного інструменту досягнення суспільного консенсусу [3]. У часи кризи держава змушена впроваджувати певні обмеження, такі як спрощення процедур звільнення або зміна режимів роботи, що потребує компенсаторних механізмів. Соціальний діалог дозволяє збалансувати ці жорсткі заходи через активну комунікацію між державою, роботодавцями та профспілками. Тільки такий тристоронній підхід забезпечує легітимність реформ у сфері праці та є обов'язковою умовою для отримання підтримки

від міжнародних партнерів, зокрема МОП та ЄС. Без ефективного діалогу неможливо сформувати атмосферу довіри, яка є базою для залученості персоналу в управлінські процеси та стабілізації колективів у період невизначеності.

Водночас ефективність державної політики безпосередньо залежить від її імплементації на рівні конкретних господарюючих суб'єктів. Для підприємства гідна праця є практичним інструментом управління персоналом, що визначає лояльність колективу та продуктивність праці. Внутрішній моніторинг повинен включати не тільки питання дотримання формальних норм, а системної оцінки якості трудового середовища через комплекс об'єктивних та суб'єктивних індикаторів. Особливої ваги набуває аналіз справедливості оплати праці, що включає прозорість нарахунків, та забезпечення психологічної безпеки, яка часто ігнорується у традиційних підходах.

Внутрішній моніторинг безпеки праці має фіксувати не лише статистику травматизму, а й суб'єктивне сприйняття працівниками своєї безпеки. Посилення уваги до охорони праці та ментального здоров'я персоналу є стратегічною інвестицією в кадровий потенціал, що дозволяє мінімізувати втрати та підготувати підґрунтя для сталого повоєнного відновлення [4]. Ефективна система охорони праці в умовах війни повинна включати: безпосередню фізичну безпеку та адаптацію робочих просторів до умов воєнної загрози; моніторинг психосоціальних ризиків, оскільки стрес та емоційне виснаження безпосередньо впливають на рівень виробничого травматизму; забезпечення працівників засобами індивідуального захисту та регулярне навчання діям у надзвичайних ситуаціях.

Важливим аспектом ефективності є дотримання балансу між роботою та особистим життям, що в умовах цифровізації та постійного стресу стає критичним фактором запобігання професійному вигоранню. На рівні підприємства доцільно відстежувати стабільність зайнятості, використовуючи дані про плинність кадрів та результати вихідних інтерв'ю для виявлення прихованих дефіцитів гідної праці.

Поєднання макроекономічних стратегій (підтримка ВПО, гранти на інклюзивні робочі місця, перекваліфікація) та мікроекономічного моніторингу (інвестиції в розвиток персоналу, соціальний захист, внутрішній діалог) дозволить забезпечити життєстійкість економіки та підготувати підґрунтя для успішного розвитку людського капіталу у повоєнний період.

Література:

1. World Employment and Social Outlook: Trends 2025 / International Labour Office. Geneva : ILO, 2025. URL: <https://www.ilo.org/> (дата звернення: 16.04.2026).
2. Колот А. М., Герасименко О. О. Гідна праця: імперативи, українські реалії, механізми забезпечення : монографія. Київ : КНЕУ, 2017. 500 с..

3. Towards an effective, influential and inclusive social dialogue in Ukraine: The path to recovery and reconstruction 2025 / International Labour Office. Geneva : ILO, 2025. 48 p.

4. Познанська І. В., Подвальна Н. Е. Психофізіологічний стан HR-фахівців в екстремальних умовах праці: виклики, індикатори та управлінські рішення. Наукові інновації та передові технології. 2026. № 1 (53). С. 2040–2056.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-614-3-1-60>

РИЗИКИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Посохов І. М.

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
м. Київ, Україна*

Ключові ризики для економіки – **продовження бойових дій** на території України. В даних умовах економічне відновлення має враховувати такі ризики і загрози [4, 5, 6].

1. **Проблеми з товарами критичного імпорту України:** паливо, енергетичні ресурси, ліки і медичне обладнання, добрива, окремі продовольчі товари. Серед існуючих проблем – переорієнтація на нові ринки імпорту, що обумовлено залежністю України від білоруських та енергоносіїв рф (60%); а також білоруських калійних добрив [7, 8, 9].

2. **Логістичні проблеми.** Порушення транспортної інфраструктури негативно впливає на експортний потенціал України та призводить до зниження обсягу експорту промислової та аграрної продукції, зокрема перевантаженість залізничного транспорту, втрата та блокування портів чорного та азовського моря, перевантаження митних пунктів пропуску автомобільного транспорту на кордоні. Актуальна проблема експорту продовольства з України [10, 11, 12].

3. **Гуманітарні проблеми населення,** зокрема обмеження на частині територій наближених до зони бойових дій доступу населення до води, соціальних продуктів харчування, послуг енерго та теплопостачання, медичної допомоги та послуг соціального захисту; масова внутрішня та зовнішня міграція. З початку бойових дій в Україні офіційно зареєстровано